

SZÜLŐFÖLDÜNK KINCSEIBŐL

Honnan veszi az elhatározást, az erőt, a nekibuzdulást, ki évtizedeken át kétékezi munkából élt, ahhoz, hogy élete darabkáit, mások visszaemlékezéseit összerakosgassa és megírja? Mi ad tollat egy hatvanöt-hetven éves parasztember, egy öreg kubikos, egy tanyán élő parasztasszony kezébe? Nem más, mit ami a hivatásosakéba, az irodalom legjobbjaiéba: a tanulságosat, szépet megörökíteni, tapasztalatainkat, érzéseinket embertársainkkal megosztani. Gyovai Pál élete leírása a legnagyobb önéletírókkal rokon gesztusból született. Befejező szavai: „... maradok az igazság tisztelője”, szinte Bethlen Miklós, Tótfalusi Kis Miklós szavaira emlékeztetnek.

Szerzőink között van, aki már gyermekkorában írogatott, mások csak hajlott korukban jutottak el oda, hogy emlékeiket rendezzék, papírra is vessék. Van, kinek az írás szinte életszükségletté vált, míg mások inkább buzdításra fogtak a régi parasztlelet emlékeinek összegyűjtéséhez. Egyben közősek: az elődeiktől rájuk hagyományozódó paraszti munka — vagy az elsajátított mesterség — volt számukra mindig az első, s az írás csak munkájuk végeztével következhetett. Így van ez ma is — ahogy a balástyai Gémes önéletrajzában írja: „Írással csak éjjel foglalkozom, mert nappal dolgozom.”

Mondhatnánk: maga a megírás, a feledésbe merülő emlékek mentése dicséretes többlet, „ráadás” a szokványos, mindennapi parasztlethez — hiszen osztályukból igen kevesen jutottak el eddig. Ám írásaik ennél többet is jelentenek!

Mindannyian az előttük járt nemzedékek, apáik, nagyszüleik visszaemlékezéseiből és fiatal éveikből veszik a nyersanyagot, arról a parasztletről írnak, amely javarészt már a múlté, hiszen az utóbbi évtizedek erősen átgyúrták, átformálták minden sejtjét, rétegét. Ez a közvetlen élmény legjobb írásaik tudományos és erkölcsi fedezete.

Az írói megformálás leginkább Gémes Eszter írásaiban fedezhető fel, s ez nála tudatos törekvés: a rokonaitól hallott betyártörténeteket újraéli, megjeleníti s közben a táj parasztjaitól eilesett színekkel gazdagítja. A többiek szándéka azonban nem egyéb, mint a fölgyülemlett, megőrzésre érdemesnek tartott élmény- és emléktanyag becsületes, igaz megírása.

Tombác János a nagy mesefák rokona, tájunkról Borbély Mihály óta nem jelentkezett gazdagabb mesélő. Végtelen meséiben a naiv népi hitvilág és a reális napi élet, munka egyszerre vannak jelen.

Móra Ferenc írta magáról: „Nem vagyok más, csak a magyar irodalom szegedi kubikosja.” Szerény hasonlata talán találóbb az itt bemutatkozó szerzőkre: irodalmunk s főleg a népelettel foglalkozó néprajzterület, a honismeret kubikosai ők. Ki ismeri ma a Tisza-szabályozáskor gátak kilométereit összehordó szentesi, csongrádi, szegvári, Mindszenti, dorozsmai kubikosok nevét? S ha az övékét már nem ismeri az utókor, de az önéletíró, szobrot faragó Mindszenti öreg kubikos és társai megérdemlik, hogy híradás, nyom maradjon utánuk. Honismeretünknek is tartozunk azzal, hogy — érdemük, tehetségük szerint — még életükben megismertetjük őket.

Faragó Laura, aki nemcsak a Röpülj páva versenyeken, hanem már Angliában is első díjat nyert a magyar népdal ihletett tolmácsolásával, most azoknak az életéről hozott hírt írásában, akiknek dalait eddig könyvből tanulta. Szabó Zsuzsa korosztálya beatdalaiban nyomozza a népdalmotívum átkerülését, és vitára készítő írással szerepel összeállításunkban.

Szülőföldünk rejtett kincseiből adjuk ezt az összeállítást, önmagunk számára is figyelmeztetőnek: a tiszta forrás kiapadhatatlan.

A paraszti önéletírások, néprajzi anyagok közlése nem történhetett volna meg a szegedi Móra Ferenc Múzeum és személy szerint Juhász Antal néprajzkutató áldozatkész segítsége nélkül, aki a kéziratokat átadta és a szerzőket bemutatja. Köszönet érte! Ezúton köszönjük Bálint Sándor professzor segítségét is, aki az általa gyűjtött Tombác-mesét közlésre átengedte és előkészítette.